

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1

לפני כב' השופט ה' קירש

ביטוח חקלאי אגודה שיתופית בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד רינה אגולסקי

המערערת

נגד

מנהל מס רכוש וקרן פיצויים
ע"י ב"כ עו"ד מאיר פורת
מפרקליטות מחוז תל אביב (אזרחי)

המשיב

2

3

פסק דין

4

5

א. מבוא

6

7 1. עם נתינת פסק הדין של בית המשפט העליון ברע"א 10164/09 מנהל מס רכוש נ' אריה
8 חברה לביטוח בע"מ ביום 28.2.2012 ("עניין אריה"), הובהר כי ככלל מבטח אשר
9 שילם למבוטח תגמולי ביטוח בשל נזק מלחמה שנגרם לנכס, זכאי לקבל שיפוי מקרן
10 הפיצויים שהוקמה לפי חוק מס רכוש וזאת על בסיס תחלוף.

11

12 2. נושא הערעור הנוכחי הוא פיצוי בגין נזק אשר נגרם כתוצאה מפעולות איבה אשר אירעו
13 בשנת 2008, כפי שיתואר להלן. הנזק נגרם, בין היתר, לנכסי מפעל לייצור צבעים וטיח.
14 בעקבות האירועים, שילמה המערערת, שהיא מבטחת, תגמולי ביטוח לבעלת המפעל.
15 התשלום בוצע בשנת 2009. לאחר פרסום הלכת אריה בבית המשפט העליון פנתה
16 המערערת למשיב, מנהל קרן הפיצויים, וביקשה לקבל שיפוי בגובה תגמולי הביטוח
17 אשר שולמו למבוטחת. המנהל סירב, מנימוקים שונים.

18

19 3. המערערת הגישה ערר על החלטת המנהל לוועדת הערר המוסמכת לפי חוק מס רכוש
20 וקרן פיצויים, התשכ"א-1961 ("החוק" או "חוק מס רכוש"). הערר נדחה על ידי
21 הוועדה, ומכאן הערעור המונח לפני.

22

23

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

ב. השתלשלות האירועים

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

4. לחברת נירלט צבעים בע"מ ("נירלט") מפעל לייצור צבעים וציפויים לבניין, הנמצא בקיבוץ ניר עוז, בסמוך לרצועת עזה.

5. בשני תאריכים בחודש יוני 2008 נורו על המפעל פצצות מרגמה משטח עזה. עובד אחד נהרג ונגרמו נזקים רבים למלאי המוצרים במקום.

6. לנירלט הייתה פוליסת ביטוח רכוש אצל המערערת.

7. אין חולק כי נירלט הודיעה למנהל קרן הפיצויים על קרות האירועים בתוך המועד הקבוע על פי החוק, וכן הגישה במועד תביעה לתשלום פיצויים מן הקרן.

8. נמצא כי במקביל, פנתה נירלט למערערת ותבעה תגמולי ביטוח על פי פוליסת ביטוח הרכוש. יצויין כי תחילה התגלעה מחלוקת בין נירלט לבין המערערת באשר לתחולת הפוליסה על סוג האירוע אשר גרם לנזק.

מחלוקת זו יושבה באופן סופי רק כעבור כשנה, בחודש יולי 2009.

9. לאחר הגשת תביעת הפיצויים של נירלט למנהל בחודש יוני 2008 או בסמוך לו, שולמה לנירלט על ידי המנהל "מקדמה" על חשבון הפיצויים וזאת בגובה סכום ההשתתפות העצמית לפי פוליסת הביטוח, בסך 200 אלף ש"ח (100 אלף ש"ח לכל אחד משני מקרי הירי). צמצום סכום הפיצוי לנזק שלא כוסה על פי פוליסת הביטוח, לרבות דמי השתתפות עצמית, שיקף את עמדת המשיב – שבאה לידי ביטוי בתכתובת מחודש אוגוסט 2008 – לפיה אין המנהל חייב לשלם פיצויים בגין נזק המכוסה במסגרת פוליסת ביטוח פרטית.

10. בחודש יולי 2009 שולמו לנירלט על ידי המערערת תגמולי ביטוח בסך של כ- 3.2 מיליון ש"ח.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

- 1 11. בפברואר 2011 הגיעה נירלט להסכמה עם המשיב לפיה ישולם לה, בנוסף לסכום בגובה
2 דמי ההשתתפות העצמית כאמור לעיל, תשלום על סך כ-300 אלף ש"ח, המתחשב בכך
3 כי תגמולי הביטוח אשר התקבלו מידי המערערת הופחתו, באופן יחסי, בשל ביטוח
4 חסר של מלאי המוצרים במפעל.
5
6 12. עוד נמצא כי אגב הסכמתה הנ"ל עם המנהל בתחילת 2011, הצהירה נירלט כי לא יהיו
7 לה או לכל גוף אחר תביעות נוספות בגין האירועים נשוא תביעתה (כך מפורט בסעיף 1
8 להחלטת המנהל מיום 7.8.2012, אליה נשוב בהמשך).
9
10 13. כאמור, פסק הדין של בית המשפט העליון בעניין **אריה** ניתן בחודש פברואר 2012.
11
12 14. בחודש מרץ 2012, כשלושה שבועות לאחר מתן פסק דין **אריה** ולמעלה משנתיים וחצי
13 לאחר תשלום תגמולי הביטוח, נשלח מכתב מטעם המערערת למנהל. נושא המכתב
14 הוא "פתיחת תביעה מחדש לאור הלכת בית המשפט העליון".
15
16 במכתב האמור נאמר, בין היתר, כי "תביעה שהוגשה למנהל מס רכוש, נדחתה בסמוך
17 לאחר האירוע ביחס לתגמולי הביטוח" (סעיף 2). בהמשך נכתב כי "למען הסדר הטוב,
18 ועל מנת להקל על המנגנון של משרדכם, מצורף טופס 'סטנדרטי' וזאת על אף שבפועל
19 תביעה זו כבר הוגשה בעבר" (סעיף 9). למכתב צורף טופס "תביעת פיצויים על נזק
20 מלחמה שנגרם לגופו של נכס". תביעת המערערת מהקרן מסתכמת בכ- 3.6 מיליון
21 ש"ח.
22

ג. המסגרת החוקית ופסק דין אריה

- 23
24
25 15. לפני שנמשיך בתיאור המקרה הנדון נביא בתמצית את הוראות החוק הנוגעות לנושא
26 (לפירוט נוסף בעניין כללי זה ראו את פסק דיני בע"מ 2032-03-16 **Hiscox**
27 **Syndicates Ltd** ואח' נ' מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (ניתן ביום 21.3.2018)).
28
29 16. בהתאם לתקנות 1 ו-2 לתקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נזק מלחמה
30 ונזק עקיף), התשל"ג-1973 ("התקנות"), ניזוק זכאי לפיצוי בגין נזק מלחמה בגובה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 הנזק הממשי שנגרם למלאי ונכסים אחרים, כאשר "הנזק הממשי" הוא "ההפרש בין
2 שווי הנכס לפני שניזוק לבין שווי הנכס מיד לאחר שניזוק, או כל הוצאות שיקום הנזק
3 - לפי הנמוך שבין שניהם, בתוספת הוצאות להקטנת הנזק... " (תקנה 1).

4
5 17. משנגרם נזק מלחמה לנכס, על הניזוק לפעול לפי סעיף 36א לחוק הקובע לאמור:

6
7 " (א) הודעה על נזק תוגש למנהל בתוך שבועיים מיום קרות הנזק.

8 (ב) תביעה לפיצויים תוגש למנהל בתוך שלושה חודשים מיום קרות
9 הנזק."

10
11 18. סמכות מנהל מס רכוש להחליט בתביעות לתשלום פיצויים מוסדרת בתקנה 8:

12
13 " (א) הוגשה תביעה לפיצויים, יחליט המנהל בדבר זכותו של הניזוק לפיצויים,
14 בדבר שיעורם ודרך תשלומם, וכן בדבר שיקום הנזק..."

15
16 19. עניינה של תקנה 9 לתקנות הוא "תיקון החלטת מנהל":

17
18 " (א) המנהל רשאי לתקן החלטה לפי תקנה 8 תוך ארבע שנים מיום שניתנה,
19 אם נתגלו עובדות חדשות או אם ראה כי היתה בה טעות."

20
21
22 20. על החלטות המנהל ניתן לערור לפני ועדת ערר שהוקמה על פי החוק. כך קובעת
23 תקנה 11:

24
25 "הרואה עצמו מקופח עקב החלטת המנהל לפי תקנה 7 או 8(א), או בהוראת
26 המנהל לפי תקנה 7(א), או בתיקון החלטה לפי תקנה 9, רשאי תוך שלושים
27 ימים מיום שנמסרה לו ההחלטה לערור עליה לפני ועדת ערר."

28
29 21. תקנה 3 לתקנות נועדה למנוע מצב של כפל פיצוי בשל אותו נזק וזאת על ידי הגבלת
30 סכום הפיצויים אשר ישולם לניזוק על ידי הקרן, במקרה שהוא זכאי לקבל במקביל
31 תגמולי ביטוח מחברת ביטוח על פי פוליסה לביטוח הנכסים הניזוקים:

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1
2 "היה הסכום המגיע לניזוק לפי תקנות אלה יחד עם הסכומים שהניזוק זכאי
3 לקבל או קיבל כפיצוי בעד הנזק, מחברת ביטוח או מאדם אחר, עולה על הנזק
4 הממשי, ישולם לו רק אותו סכום שהוא ההפרש שבין הפיצוי כאמור לבין הנזק
5 הממשי..."

6
7 22. אפשרות תשלום תגמולי ביטוח על ידי מבטח פרטי מעלה שאלה של זכות המבטח
8 לתבוע מן הקרן שיפוי מכוח עקרון התחלוף. בעבר דבק המנהל בגישה כי מבטחים אינם
9 זכאים לשיפוי כאמור. בעניין אריה, קודם בבית המשפט המחוזי (5.8.2009) ולאחר מכן
10 בבית המשפט העליון (28.2.2012) נפסק, בניגוד לעמדת המנהל, כי עקרון התחלוף
11 המעוגן בסעיף 62(א) לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, חל גם בהקשר של תשלום
12 פיצויים בגין נזק לפי חוק מס רכוש. בסעיף 62(א) לחוק חוזה הביטוח נאמר:

13
14 "היתה למבוטח בשל מקרה הביטוח גם זכות פיצוי או שיפוי כלפי אדם שלישי,
15 שלא מכוח חוזה ביטוח, עוברת זכות זו למבטח מששילם למוטב תגמולי ביטוח
16 וכשיעור התגמולים ששילם."

17
18 דהיינו, בהתאם להלכת אריה, מבטח ששילם תגמולי ביטוח על פי פוליסה לביטוח
19 נכסים, זכאי לתבוע שיפוי מקרן הפיצויים מתוקף עקרון התחלוף, בכפוף להוכחת
20 זכאותו של הניזוק (המבוטח) לפיצויים לפי החוק על כל יסודותיה.

ד. החלטת המנהל

21
22
23 23. נשוב להשתלשלות הדברים במקרה דנן. ביום 7.8.2012 המנהל השיב בכתב לפניית
24 המערערת ודחה את תביעת הפיצויים. החלטת המנהל מבוססת על שלושה נימוקים
25 עיקריים:

26
27
28
29 (א) נירלט הגיעה קודם לכן להסכמה עם המנהל לפיה נקבע סכום הפיצויים המגיע
30 לה ואגב כך נירלט אישרה כי לא יהיו תביעות נוספות "לכל גוף אחר" בגין
31 אותם אירועים. בשל התחייבות זו של נירלט, וחרף הפסיקה החדשה בעניין
32 אריה, כתב המנהל כי "מורשתכם [המערערת] שנכנסה בנעלי החברה [נירלט]

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 מחוייבת לעמוד בהתחייבויות החברה...". משמע, קיים סוג של השתק
2 החוסס את תביעתה של המערערת.

3
4 תביעת המערערת "אינה עומדת במועדים הקבועים בחוק מאחר והינה (ב)
5 באיחור של למעלה מ-4 שנים מיום קרות הנזק...". יוער, כי באמירה זו
6 מצויה טעות עובדתית, שכן ירי המרגמות התרחש ביוני 2008 ואילו פניית
7 המערערת למנהל נשלחה בחודש מרץ 2012, כך שמדובר בפרק זמן של פחות
8 מארבע שנים.

9
10 פסק דין אריה "אינו בעל תחולה רטרואקטיבית"; אחרת "פסק הדין] (ג)
11 היה...פותח... את כל תביעות העבר מחדש. מצב אשר ברי לכל הדעות כי אינו
12 סביר".

13
14 24. על החלטת המנהל הנ"ל הגישה המערערת בחודש אוקטובר 2012 ערר בפני ועדת הערר.
15
16

ה. החלטות ועדת הערר

17
18
19 25. בעקבות בקשת המנהל למחוק את הערר על הסף, ועדת הערר נתנה החלטת ביניים ביום
20 12.3.2013. בקשת המחיקה על הסף נדחתה על ידי ועדת הערר אולם בדיון שקדם
21 להחלטה הובהר על ידי העוררת (המערערת דן) כי "התביעה אינה תביעה חדשה אלא
22 זו בקשה לפתיחה מחדש של התביעה הישנה, מכח תקנה 9". כפי שפורט לעיל, תקנה
23 9 דנה בנושא "תיקון החלטת המנהל".

24
25 26. בהחלטתה העיקרית מיום 12.1.2016, שהיא מושא הערעור דן, קבעה הוועדה שתי
26 קביעות עיקריות: (א) כלל לא נעשתה טעות על ידי המנהל במסגרת החלטתו לשלם
27 לנירלט פיצויים רק בגובה ההשתתפות העצמית ובגובה חלק הנזק שבגיננו לא נתקבלו
28 תגמולי ביטוח בשל ביטוח החסר; (ב) אף אם נעשתה טעות על ידי המנהל, ההלכה
29 שנקבעה בפסק דין אריה שנים לאחר מכן לא היוותה עילה לפתיחת העניין מחדש, וזאת
30 משלא פעלה המערערת כנגד ההחלטה לאחר תשלום תגמולי הביטוח על ידיה וכניסתה
31 בנעלי נירלט מכוח התחלופ.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

27. בנושא הראשון פסקה ועדת הערר :

"אנו מתקשים לדלות מטיעוני העוררת מהי אותה טעות שנעשתה לטעמה
בתיק זה."

...

"כעת נבהיר: על המשיב לא חלה חובה לשלם לניזוק שהוא מבוטח, אלא
את תשלומי ההשתתפות העצמית, ואת התשלומים בגין הנזק שאינו
מבוטח. זוהי הוראת תקנה 3. לפיכך, עצם תשלום ההשתתפות העצמית
בתחילת הדרך אינו טעות כלל ועיקר."

...

"אילו היתה העוררת דורשת את תגמולי הביטוח, לאחר שנכנסה בנעלי
המבוטח, ואילו אז היה המשיב מסרב, ניתן היה לבסס את טענת הטעות
לגבי אותה החלטה מאז. אולם משלא דרשה העוררת את תגמולי הביטוח,
איזו טעות טעה המשיב?..."

...

"...העוררת שילמה את כספי הביטוח למבוטח בתאריך 31.7.09. כעת, אם
העוררת שילמה את דמי הביטוח כשהיתה סבורה שהיא זכאית לקבלם,
הרי בשלב זה היה עליה להתכבד ולהגיש תביעה מכח זכות התחלוף לפי
סעיף 62 לחוק חוזה ביטוח, תשמ"א – 1981."

28. בנושא השני סברה הוועדה כי שינוי החלטה מינהלית שכבר ניתנה בשל התפתחות
מאוחרת בהלכה הפסוקה (אשר גובשה בקשר לתיק של אדם אחר) ייעשה אך בכפוף
לאמות המידה שנקבעו בע"א 433/80 נכסי י.ב.מ. נ' מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (ניתן
ביום 15.2.1983).

לפיכך, כך גרסה הוועדה, תהיה הצדקה לשינוי ההחלטה אם היא נוגדת את החוק או
מהווה חריגה מסמכות, אולם לא במקרה של הפעלה שגויה של שיקול הדעת המינהלי
או יישום לא נכון של מדיניות המינהל.

הטעימה הוועדה לאמור :

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 "אננו סבורים כי פרשנות משפטית שהתברר כי היא שגויה, בדיעבד
 2 ובאחור של שנים (משנת תחילת יישום התקנות ועד הגעת הסוגיה לפתחו
 3 של בית המשפט העליון) מהווה חריגה מסמכות. לטעמנו היא גם אינה
 4 יכולה להיחשב כ'נוגדת את החוק'..."

5 ...

6 "אם תאמר אחרת, תיאלץ להגיע למסקנה שכל חידוש משפטי, שמשנה
 7 הלכה קודמת, הופך את כל ההלכות שנקבעו על פי הלכה קודמת זו
 8 כ'נוגדות את החוק'. זוהי תוצאה אבסורדית..."

9
 10 29. ועדת הערר הוטרדה במיוחד מן האפשרות שניתן יהיה לעקוף את מגבלת הזמן החלה
 11 על הגשת ערר כנגד החלטות המנהל (שלושים ימים, לפי תקנה 11 לתקנות) על ידי הגשת
 12 בקשות לתיקון החלטות המנהל במסגרת תקנה 9, וזאת תוך ארבע שנים ממועד מתן
 13 ההחלטה:

14
 15 "הפרשנות לה מכוונת העוררת, ... משמעה היא שאדם שהחלטת
 16 המשיב אינה נראית לו, לא צריך לערער על ההחלטה, אלא רק לארוב
 17 לגורם אחר, שלישי, שיערער על החלטה אחרת בעניינו, מתוך תקווה
 18 שההחלטה האחרת תחול גם עליו. פרשנות זו גם היא חוטאת למטרת
 19 השיטה המשפטית שמחייבת את מי שהחלטה מסויימת אינה נראית לו,
 20 לפעול בהליך מתאים בעצמו ובמהירות, על מנת לשנות את רוע הגזירה."

21
 22 30. ועדת הערר המשיכה ודנה בקצרה במספר שאלות נוספות הנוגעות ליישום תקנה 9
 23 לתקנות, אולם לאור מסקנותיה בשתי הסוגיות העיקריות, היא הגדירה את העיסוק
 24 בשאלות הנוספות "אקדמי", וגם מותב זה לא יתמקד בהן.

ו. דיון בסוגיית קיום "טעות"

25
 26
 27
 28 31. כמוסבר, תקנה 9 לתקנות מסמיכה את המנהל לתקן טעות שנפלה "בהחלטה לפי תקנה
 29 8", דהיינו, החלטה ב"תביעה לפיצויים" שהוגשה (כאשר ההחלטה נוגעת לזכאות
 30 לפיצויים, שיעור הפיצויים, דרך תשלום הפיצויים וכו').

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 32. נקבע במקרה דנן, הן על ידי המשיב והן על ידי ועדת הערר, כי ההחלטה היחידה שניתנה
2 על ידי המנהל בסמוך לאחר האירועים הייתה זאת שלפיה ישולמו לנירלט פיצויים
3 בגובה ההשתתפות העצמית ובגובה חלק הנזק שלא כוסה על פי פוליסת הביטוח. נקבע
4 כי בהחלטה זו לא נפלה כל טעות או שגגה (אף אם בוחנים אותה בכפוף להלכה שנפסקה
5 בעניין אריה). לפי גישה זו, ההחלטה האמורה היא נכונה ומתבקשת לנוכח הוראות
6 תקנה 3.

7

8 33. כנגד גישה זו מעלה המערערת קו טיעון זה: תביעתה המקורית של נירלט כלפי הקרן
9 הייתה לקבלת פיצויים בגין **מלוא** הנזק שנגרם לה מן הירי, ולא לחלקים ממנו בלבד.
10 באותה עת – דהיינו בטרם תשלום תגמולי הביטוח על די המערערת – נירלט הייתה
11 זכאית לקבל פיצוי מלא מהקרן, ללא קשר לתשלומים שהיא עשויה לקבל **בעתיד**
12 מהמערערת על פי פוליסת הביטוח.

13

14 תביעה זו – לקבלת פיצויים על מלוא הנזק – היא זאת שנדחתה על ידי המנהל אשר
15 החליט תחילה לשלם פיצוי בגובה ההשתתפות העצמית בלבד.

16

17 לדידה של המערערת ולאור הלכת **אריה**, החלטה זו הייתה שגויה.

18

19 טעות זו, שנפלה לכאורה בהחלטתו המקורית של המנהל הקנתה לנירלט – ומקנה למי
20 שבאה בנעליה כחליפתה – לדרוש מן המנהל תיקון טעות, בהתאם לתקנה 9 הנ"ל.
21 מששולמו על ידי המערערת תגמולי ביטוח בשנת 2009, אזי מכוח עקרון התחלוף
22 המעוגן בסעיף 62 לחוק חוזה הביטוח, זכויות נירלט כלפי המנהל הומחו על פי דין לידי
23 המערערת. בין היתר, ניתן לקבוע כי גם הזכות לדרוש תיקון הטעות שנפלה בהחלטת
24 המנהל הומחתה למערערת.

25

26 והנה פנייתה של המערערת אל המנהל נעשתה בתוך תקופת ארבע השנים הקבועה
27 בתקנה 9.

28

29 34. כך מציגה המערערת את טענתה:

30

31 **"... נקודת המוצא של הדיון בערעור היא המסגרת הדיונית שנקבעה על**
32 **ידי ועדת הערר בהחלטותיה ממרץ ומאי 2013, לפיהן התביעה נשוא**

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 הערעור היא תביעה לפי תקנה 9 לתקנות הפיצויים, לתיקון טעות שנפלה
2 בהחלטת המשיב משנת 2008. כמו כן, ההליך אשר עמד בפני הוועדה הוא
3 בקשה לתיקון טעות לפי תקנה 9, וסמכות המשיב לתקן את החלטתו
4 משנת 2008 בהתאם לתקנות."

5 ...

6 "ביחס לעניין דנו, התברר כי נירלט היתה זכאית מלכתחילה לקבל
7 מהמשיב את מלוא הפיצויים בגין נזקיה, גם אם ערכה אצל המערערת
8 ביטוח וולונטארי. אשר על כן – במילים אחרות – החלטת המשיב בה דחה
9 את תביעתה של נירלט לתשלום מלוא נזקיה, וקבלת התביעה רק באופן

10 חלקי ביחס להשתתפות העצמית, היתה מוטעית."

11 (מתוך סעיפים 28 ו-39 לסיכומי המערערת; ההדגשות במקור)

12
13 35. נמצא כי בבסיס טענת המערערת עומדת הקביעה כי ממועד קרות הנזק ועד לקבלת
14 תגמולי הביטוח, נירלט הייתה זכאית לקבל לידיה מקרן הפיצויים את סכום הפיצוי
15 בגובה מלוא הנזק שנגרם.

16
17 יתרה מזו, אין בהוראת תקנה 3 כדי לגרוע מהיקף הזכות האמורה. דהיינו, על פי גישת
18 המערערת, הן תקנה 3 לתקנות והן סעיף 62 לחוק חוזה הביטוח מתחילים לפעול רק
19 בעקבות תשלום בפועל של תגמולי ביטוח לידי הניזוק.

20
21 36. לדעת המערערת, מסקנה זו מתחייבת ממה שנפסק בעניין אריה. בפרט מפנה המערערת
22 לסעיף 7 לפסק דינו של כבוד המשנה לנשיאה ריבלין שם הוטעם לגבי תקנה 3 כי "היא
23 אינה באה, בשום פנים, לגרוע מן הזכות של הניזוק כלפי מנהל מס רכוש...".

24
25 אגב העלאת קו טיעון זה מציינת המערערת שוב ושוב כי תקנה 3 לתקנות מגבילה את
26 סכום הפיצויים אשר ישולם לניזוק מן הקרן אך ורק לסכום שכבר שולם לניזוק על ידי
27 המבטח, וכי בטרם תשלום תגמולי ביטוח, זכאי הניזוק לקבל מקרן הפיצויים את מלוא
28 הנזק (יש לציין כי אם המערערת צודקת בנקודה זו, אזי החלטת המנהל שלא לשלם
29 פיצויים בגין מלוא הנזק בסמוך לאחר האירוע הייתה מוטעית ללא כל קשר לתוצאות
30 הדיון בעניין אריה: הרי אף אם היה נקבע בעניין אריה כי למבטח אין זכות תחלוף,
31 עדיין לפי קו הטיעון של המערערת, עד לתשלום תגמולי הביטוח בפועל זכאי הניזוק

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

- 1 לקבל את סכום הפיצוי המלא מן המנהל והוא יידרש רק לאחר מכן להשיב חלק ממנו
2 למנהל).
- 3
- 4 37. אין בידי לקבל טיעונים אלה.
- 5
- 6 תקנה 3 קובעת באופן מפורש ושאיננו משתמע לשתי פנים, כי בחישוב סכום הפיצויים
7 שהניזוק זכאי לתשלום, יובאו בחשבון "הסכומים שהניזוק זכאי לקבל או קיבל
8 כפיצוי בעד הנזק, מחברת ביטוח או מאדם אחר.." (הדגש אינו במקור – ה.ק.).
9
- 10 דהיינו, אם יימצא בעת הגשת תביעת פיצויים למנהל על ידי ניזוק – כפי שהיה כאן - כי
11 הניזוק זכאי לקבל על פי תנאי פוליסת ביטוח תגמולים ממבטח בגין הנזק, אזי על
12 המנהל ליישם כבר בשלב זה את הוראות תקנה 3 על מנת למנוע כפל תשלום לניזוק
13 (ואם לימים יתברר כי נשללה הזכאות לתגמולים על פי פוליסת הביטוח מסיבה כלשהי,
14 יידרש המנהל להגדיל את סכום הפיצויים המשולמים לניזוק לפי החוק).
15
- 16 לדעתי זאת כוונתה וזאת משמעותה של תקנה 3. לאורך טיעוניה, מתעלמת המערערת,
17 ולא בכדי, מצמד המלים "זכאי לקבל" אך לא ניתן לדלג עליהן מבלי לשנות את תוכן
18 התקנה.
- 19
- 20 38. כמו כן, אינני מוצא בפסק דין אריה תימוכין לטיעון זה של המערערת. הדיון שם
21 בנפקות תקנה 3, לרבות האמרה המצוטטת לעיל, בא במענה לטענת המשיב באותו עניין
22 לפיה יש בתקנה 3 הסדר מהותי הקובע את סדר החיובים כלפי הניזוק בין הקרן מחד
23 לבין המבטח מאידך (תוך הקדמת חבות המבטח ושליטת זכותו לתחלוף, על פי גישת
24 המשיב).
25
- 26 בסעיף 5 לפסק הדין מוסבר כי "זכותו של הניזוק ממשיכה להתקיים [על אף התחלוף]
27 אך נשללת ממנו האפשרות לאוכפה במלואה". לטעמי, שלילת אפשרות האכיפה
28 המלאה, שהיא פועל יוצא של תקנה 3, קיימת מן הרגע שנמצא כי הניזוק "זכאי לקבל"
29 תגמולי ביטוח, כלשון התקנה, ואותה "שלילה" איננה מותנית בתשלום תגמולי הביטוח
30 בפועל על ידי המבטח.
31

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

39. דומה כי קו הטיעון של המערערת בנושא זה אף לוקה בכשל לוגי. הרי היא גורסת
(באותיות קידוש לבנה) כי:

"מכאן שהחלטה מאוגוסט 2008, נשוא הליך זה, היתה מוטעית. באותו
שלב הניזוק לא פוצה עדיין על ידי גורם כלשהו והיה על המשיב לאשר את
מלוא התביעה. התביעה נדחתה ביחס לחלק ניכר מהנזק מהנימוק שאין
זכות מהותית לפיצוי בגין חלק זה. עם תשלום תגמולי הביטוח 'קנתה'
המערערת את הזכויות ביחס לחלק זה של הנזק, ולפיכך היא חוזרת אל
המשיב ודורשת שיתקן את החלטתו הנ"ל, וכיכר בזכאות ביחס לחלק זה
של הנזק ויפצה בגינו."
(מתוך סעיף 25 לסיכומי המערערת).

כלומר, אם המנהל היה פועל כפי שהמערערת הייתה מצפה ממנו, הוא היה משלם
לנירלט פיצויים על מלוא הנזק כבר בשנת 2008. מפני שהמנהל לא עשה כן, הגישה
המערערת את תביעתה לתיקון טעות לפי תקנה 9 בשנת 2012. אולם בין שני המועדים
הנ"ל – כבר בשנת 2009 – שילמה המערערת תגמולי ביטוח לנירלט, מעשה אשר
בדיעבד הפך את החלטת המשיב (כפי שהיא מפורשת על ידי המערערת) לנכונה. דהיינו
אף אם המנהל היה משלם לנירלט פיצוי מלא בשנת 2008, אזי החל מחודש יולי 2009,
עת תשלום תגמולי הביטוח, המנהל עצמו יכול היה לפעול לפי תקנה 9, מתקן את
החלטתו הקודמת ותובע מנירלט את השבת הסכום העודף על חלק ההשתתפות
העצמית. ובמקרה זה, מה היה נותר למערערת לתבוע בשנת 2012?

40. נראה כי קו הטיעון בו דבקה המערערת, לפיו כלל לא הוגשה על ידיה תביעה חדשה
בשנת 2012 אלא בקשה לתיקון החלטה שניתנה במקור לנירלט, נובע מהכרתה בעובדה
כי בחודש מרץ 2012 כבר חלף המועד החוקי להגשת תביעת פיצויים. כזכור, סעיף
36א(ב) לחוק קובע כי **"תביעה לפיצויים תוגש למנהל בתוך שלושה חודשים מיום
קרות הנזק"**. על כן, אף אם תאומץ הגישה המקלה המתירה למבטח שנכנס בנעליו של
ניזוק/מבטח מכוח תחלופה להגיש תביעה למנהל תוך שלושה חודשים מיום תשלום
תגמולי הביטוח לידי המבטח, אזי במקרה הנוכחי תקופה זו חלפה עוד בחודש
אוקטובר 2009, ואילו פניית המערערת למנהל באה בשנת 2012, בעקבות מתן פסק דין
אריה. בשל כך סבורה המערערת כי **"לצורך העניין ניתן לומר שהניזוק [נירלט] למעשה
הגיש את התביעה [בחודש יוני 2008] 'עבור' המבטח [המערערת] כבר בתחילת הדרך"**

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 (סעיף 25 לסיכומי המערערת). ומאותה סיבה, כנראה, המערערת גורסת כי מבטח,
2 הזכאי לשיפוי מהקרן מכוח התחלוף, איננו נדרש להגיש תביעה נפרדת לשם קבלת
3 הפיצוי: "הזכות הנתבעת אינה זכותה המקורית של המערערת אלא זכותה של
4 המבוטחת שהומחתה אליה בדיעבד"; לפיכך לא צריכה להיות "תביעה עצמאית" של
5 המבטחת (סעיף 18(ב) לסיכומי התגובה מטעם המערערת).

6
7 לטעמי הזכות המומחית למבטח בעקבות תחלוף אמנם איננה "זכות עצמאית" ובלתי
8 קשורה לזכות המבוטח/הניזוק (וראו דיון בנושא זה בסעיפים 39 עד 52 לפסק דין
9 Hiscox הנ"ל), אולם גישה זו איננה מובילה בהכרח למסקנה כי המבטח אליו
10 הומחתה זכות המבוטח איננו נדרש להגיש תביעה משלו כנגד הצד השלישי (במקרה זה,
11 כנגד המנהל), וכי די בתביעה המקורית שהוגשה על ידי המבוטח (וראו בפרט סעיף 52
12 לפסק דין Hiscox).

13
14 41. המערערת מדגישה את תוכנה של תכתובת דואר אלקטרוני שהתקיימה בשנים 2008 ו-
15 2009 בין המנהל לבין השמאים מטעם המערערת (חברת שמביט). המערערת למדה
16 מהתכתבות זו כי כבר אז ניתנה על ידי המשיב תשובה – שגויה – בנושא זכות התחלוף
17 של המערערת, בניגוד להלכה שתיקבע לאחר מכן בעניין אריה.

18
19 בעיני ועדת הערר "גם עיון באמירות השונות שנכתבו בתכתובות, מלמד כי הדברים
20 אינם חד ממדיים, אלא הם נתונים לפרשנות."

21
22 אני מסכים עם התרשמות הוועדה בנושא זה.

23
24 יוזכר כי עד לחודש יולי 2009 לא הייתה הסכמה מצדה של המערערת כי היא חייבת
25 לשלם תגמולי ביטוח לנירלט על פי הפוליסה. ביום 13.8.2008, המנהל כתב לירון רומנו
26 מחברת שמביט כדלקמן:

27
28 "מאחר ונירלט רכשו הרחבת כיסוי ביטוחי לסיכוני טרור הפיצוי אינו חל
29 על קרן הפיצויים... אציין שתקנה 3 לתקנות מס רכוש וקרן פיצויים
30 קובעת שהתשלום של קרן הפיצויים הינה שיורית לתשלומי חברת
31 הביטוח /או כל תשלום ממקור אחר."
32

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 ביום 26.5.2009 מר רומנו כתב למנהל והציע:

2
3 **"לערוך שמאות משותפת על מנת למנוע אח"כ מחלוקות לגבי גובה הנזק**
4 **... בו[א] ננסה להסכים על הנזקים ולהשאיר לעו"ד את שאלת האחריות".**

5
6 תגובת המנהל (מאותו יום) הייתה: **"אני מקבל את הצעתך ..."**

7
8 42. אין בדואר האלקטרוני מיום 13.8.2008 התנערות מפורשת מצדו של המנהל מחובת
9 השיפוי מכוח תחלוף ועיקר המסר מכוון, כך נראה, לגובה התשלום שהמנהל היה מוכן
10 לשלם **לנירלט**. כאמור, באותו שלב המערערת עצמה טרם הודתה כי היא חייבת לשלם
11 דבר לנירלט. אמנם המונח "שיורית" באותה הודעה והאזכור של "שאלת האחריות"
12 בחילופי המיילים בחודש מאי 2009 מרמזים כי כבר אז צפה בין המנהל לבין המערערת
13 סוגיית שיפוי מכוח תחלוף, אך הדבר איננו ברור וחד משמעי, כפי שציננה ועדת הערר
14 בצדק.

15
16 יתרה מזו, אם המערערת אכן הבינה את ההתכתבות הנ"ל, אשר נוהלה מטעמה ולא
17 מטעם נירלט, כמהווה הבעת עמדה (שלילית) של המנהל בסוגיית התחלוף, אזי נשאלת
18 השאלה מדוע המערערת לא מצאה לנכון, כבר אז, **להגיש ערר** על "החלטה" זו? (וראו
19 סעיף 56 להלן).

20
21 43. מסקנתי היא אפוא כי ועדת הערר לא שגתה כאשר היא לא מצאה טעות בהחלטת
22 המשיב בשנת 2008 לשלם לנירלט פיצוי בגובה ההשתתפות העצמית בלבד (ולהוסיף
23 ולשלם בשנת 2011 רק עבור חלק הנזק שלא היה מכוסה על פי פוליסת הביטוח).

24
25 בהעדר "טעות" (או עובדות חדשות) אין כל פתח לשימוש בתקנה 9 לצורך תיקון
26 ההחלטה.

27
28 לא ניתן לקבל את טיעון המערערת כי נירלט הייתה זכאית אז – בטרם התשלום בפועל
29 של תגמולי הביטוח – לפיצוי על מלוא הנזק ולכן החלטת המנהל הייתה מוטעית.
30 הטיעון הוא שנון, אך הוא מתעלם ממילות תקנה 3 המגבילות את תשלום הפיצויים מן
31 הקרן גם כאשר הניזוק "זכאי לקבל" פיצוי מחברת ביטוח, כפי שנירלט הייתה זכאית
32 כאן.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1
2 אין באמור בפסק דין אריה כדי לגרוע ממסקנה זו.

3
4 44. מפני שהמערערת בחרה להשליך את יהבה אך ורק על התזה שהתביעה שהוגשה על
5 ידיה בשנת 2012 הייתה למעשה בקשה לתיקון החלטה לפי תקנה 9, די באמור לעיל
6 כדי לדחות את הערעור כולו.

7
8 בכל זאת, אמשיך להתייחס לסוגיה העיקרית השנייה.

9 ז. דיון (חלופי) בסוגיית השימוש בתקנה 9 בנסיבות המקרה

10
11
12 45. נקודת המוצא לדיון חלופי זה היא שהחלטת המנהל בשנת 2008 אכן הייתה מוטעית.

13
14 לדעת המערערת, טעות המשיב הייתה משפטית, כפי שהתחוויר בעקבות מתן פסק הדין
15 בעניין אריה, אשר הבהיר את הדין לאשורו.

16
17 לדעת המשיב, לעומת זאת, ואף מתוך ההנחה שנעשתה טעות, אין לשעות לבקשת
18 המערערת לתקן את ההחלטה בנסיבות מקרה זה. דומה כי נימוקיו של המשיב הם
19 שלושה: ראשית, תקנה 9 לתקנות כלל איננה מסמיכה את המנהל לתקן טעויות
20 משפטיות; שנית, במקרה זה לא מדובר בטעות משפטית אלא (אם בכלל) בטעות
21 בשיקול דעת או ביישום מדיניות מינהלית; שלישית, לכל היותר יש להחיל את הלכת
22 אריה באופן רטרואפקטיבי על תיקים תלויים ועומדים ואילו כאן העניין היה סגור,
23 לפחות למן המועד השני של תשלום פיצויים בחודש פברואר 2011.

24
25 46. כזכור, בסוגייה זו כתבה ועדת הערר כי:

26
27 **"... איננו סבורים כי פרשנות משפטית שהתברר כי היא שגויה ... מהווה**
28 **חריגה מסמכות. לטעמנו היא גם אינה יכולה להיחשב כ'נוגדת את**
29 **החוק'."**

30

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

- 1 משום כך, הגיעה הוועדה למסקנה כי גם אם נפלה טעות בהחלטת המשיב, לא הייתה
2 חובה לתקן אותה על סמך תקנה 9 בנסיבות הנדונות.
3
- 4 47. אינני יכול להסכים עם חלק מנימוקיו של המשיב בנושא זה אולם לדעתי ועדת הערר
5 לא שגתה במתן תשובה שלילית בסוגייה השנייה, כפי שיפורט להלן.
6
- 7 48. כאמור, שתי העילות לתיקון החלטת מנהל לפי תקנה 9 הן גילוי "עובדות חדשות" או
8 "טעות" בהחלטה. התקנה עצמה איננה מגדירה את המונח "טעות" או מפרשת את
9 משמעותו. המשיב לא הביא אסמכתא ישירה לעמדתו כי "טעות" בהקשר זה איננה
10 כוללת טעות משפטית. בנוגע לסעיף 85 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-
11 1963 למשל, התיבה "נתגלתה טעות בשומה", אשר בסעיף 85(א)(3) לחוק האמור,
12 פורשה כמקיפה כל סוגי הטעויות לרבות טעות משפטית (ע"א 736/87 יעקובוביץ ואח'
13 נ' מנהל מס שבח מקרקעין נצרת (ניתן ביום 3.6.1991)). לא נהיר אפוא מניין למד
14 המשיב כי דווקא בתקנה 9 הנדונה למושג "טעות" נועדה משמעות מצומצמת, ואף
15 דומה כי טיעון זה עלול להפוך לחרב פיפיות בידיו של המשיב.
16
- 17 49. כמו כן, אינני שותף לניתוחו של המשיב באשר לסוג הטעות שנעשתה כאן אם בכלל.
18 עבור המשיב מסגרת הדיון בנושא זה נקבעה בעניין י.ב.מ. הנ"ל, שם הבחין בית המשפט
19 בין טעויות משלושה סוגים שונים, כאשר ככלל ניתן לתקן רק טעויות משני הסוגים
20 הראשונים:

21

22 **"...א. החלטה הנוגדת את החוק או שבצורה אחרת יש בה בעליל משום**
23 **חריגה מסמכות; ב. החלטה, שמקורה בטעות משרדית טכנית, שנעשתה**
24 **בהיסח הדעת; ג. החלטה, שיש בה משום משגה, במובן זה שהפקיד יישם**
25 **בצורה בלתי נבונה או בלתי נכונה את המדיניות של משרדו או השתמש**
26 **בשיקול-דעתו באופן בלתי סביר...נראה לי, כי מן הדין לאבחן בין**
27 **התוצאות של סוגי הטעויות הנ"ל, בצורה הבאה: לגבי שני סוגי ההחלטות**
28 **הראשונים, המוזכרים לעיל, תוכלנה רשויות הציבור בדרך כלל לחזור בהן**
29 **מההחלטה המוטעית או הנוגדת את החוק ולגרום למתן החלטה אחרת**
30 **תחתיה; ואילו לגבי החלטה מהסוג השלישי, היינו זו שיש בה משום**
31 **'משגה' בשיקול הדעת בלבד – שאני. כאן תהיה הרשות בדרך כלל קשורה**
32 **בהחלטתה, ובמיוחד כאשר האזרח הספיק כבר לפעול על-פי החלטה**

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1 המקורית. הוספתי לגבי שתי הקטיגוריות את המלים 'בדרך כלל', עשיתי
2 כן לא בהיסח הדעת... שכן אם עולה מהפסיקה גם - בישראל וגם
3 באנגליה ובארצות-הברית – דבר ברור אחד, הרי הוא, שבסוגיה זאת תמיד
4 ייתכנו נסיבות חריגות, המחייבות פתרון שונה ומיוחד.

5
6 המשיב גורס כי:

7
8 "ה'טעות' הנטענת אינה אלא נוגעת לשיקול הדעת של המשיב – ואינה
9 נמנית על סוג ה'טעויות' שאליהן מכוונת תקנה 9"
10 (סעיף 88 לסיכומי המשיב).

11
12 מבלי להידרש לשאלה המקדימה מה נפקותו של פסק דין י.ב.מ. לענייננו לאור קיומה
13 של תקנה 9 כהסדר חקיקתי ספציפי, אומר כי לטעמי המשיב טועה בסיווג הטעות
14 שנעשתה כאן, אם בכלל.

15
16 50. הרי המנהל נקט בשנים עברו עמדה כללית ורוחבית כי אין מקום מכוח חוק מס רכוש
17 לשפות מבטחים אשר שילמו תגמולי ביטוח למבוטחים בגין נזק מלחמה. המנהל,
18 כפרשנות כללית להוראות החקיקה, שלל את קיום זכות התחלוף בידי המבטחים.
19 לימים עמדה זו של המשיב התבררה כמוטעית.

20
21 נראה כי זו דוגמה מובהקת של טעות משפטית דווקא. לא דובר בהפעלת שיקול דעת
22 מינהלי, דהיינו יישום פרטני של אמות מידה כלליות או מדיניות מינהלית כללית לפי
23 הנסיבות הקונקרטיות של מקרה נתון. הדבר אף עולה מן התכתובת שהוזכרה לעיל:
24 התייחסותו של המנהל בדואר האלקטרוני מיום 13.8.2008 בנושא משמעותה של תקנה
25 3 היא כללית ועל פניה משקפת הבנה משפטית עקרונית שאחז בה המנהל באותה
26 תקופה.

27
28 במובן זה הבנתו המשפטית הקודמת של המשיב (בעניין שלילת זכות התחלוף של
29 מבטח) עלולה הייתה להוביל להחלטות "הנוגדות את החוק", כלשון פסק דין י.ב.מ..
30 הרי ככלל הלכות בית המשפט העליון מבארות את הדין הקיים ואופיין דקלרטיבי.
31 מכיוון שכך, הלכה חדשה עשוייה – בדיעבד – להעמיד החלטה מינהלית שניתנה בעבר
32 בחזקת טעות משפטית.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

1
2 אמנם "בזמן אמת" ייתכן שהפקיד אשר קיבל את החלטה לא "טעה" במובן זה שגם
3 הממונים עליו היו מקבלים אותה החלטה לפי אותה הבנה משפטית, אך הבנה זו לימים
4 מתגלית כשגויה והחלטה שנתקבלה נגועה עתה בטעות. מאותה סיבה אין בידי
5 להסכים עם אמרתיה של ועדת הערר בנושא סיווג הטעות – ראו סעיפים 28 ו-46 לעיל.
6
7 51. באשר לטיעון אחר שבפי המשיב, אוסיף כי לא שוכנעתי כי המערערת הייתה **מנועה**
8 מלכתחילה מלנסות לתקוף את החלטת המנהל בגלל הסדר הפשרה שהושג בחודש
9 פברואר 2011 בין נירלט לבין המנהל (לטענת המשיב ההסדר גובש במעורבות
10 המערערת; לעניין מעורבות זו נקבע לכאורה ממצא עובדתי בעמוד 2 להחלטת ועדת
11 הערר מיום 12.1.2016). ההסדר האמור לא נחתם עם המערערת. יתרה מזאת, לפי סעיף
12 62(ג) לחוק חוזה הביטוח, "**...עשה [המבוטח] פשרה, ויתור או פעולה אחרת הפוגעת**
13 **בזכות שעברה למבטח [מכוח התחלוף המוסדר באותו סעיף], עליו לפצותו בשל כך**".
14 אמנם מהוראה זו משתמע כי בכוחה של פשרה שנעשתה על ידי המבוטח כדי לפגוע
15 בזכות התחלוף של המבטח, אולם משתקפת מן ההוראה הבנה כי הדבר איננו תקין.
16 מכיוון שכך, לא תישמע מפי המשיב דן, כזרוע של המדינה, טענת השתק, המבוססת
17 על הסדר שנעשה עם מבוטח, ולפיה "מנושלת" המבטחת מזכות התחלוף רק בגלל אותו
18 הסדר, עליו היא לא חתמה.

19
20 52. על אף האמור לעיל, אני מסכים עם גישתו של המשיב לפיה:

21
22 **"אין בהלכה חדשה שנפסקה כדי לחול אחורה על עניינים שהסתיימו**
23 **והם אינם בגדר הליך תלוי ועומד"**.
24 (סעיף 94 לסיכומי המשיב)

25
26 ובהמשך,

27
28 **"... הלכה חדשה ששינתה את הדין הקודם אינה מהווה עילה לפתיחת**
29 **עניין שהסתיים, בטענה כי הייתה לאחד הצדדים 'טעות שבדין' בעת**
30 **שסיים את עניינו כפי שבחר לסיים"**.
31 (סעיף 120, שם).
32

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

53. כאן יוער כי המשיב אף ניסה לטעון, באופן גורף יותר, כי "בעניינים פיסקאליים" (ובניהם, לדידו, נושא קרן הפיצויים) הכלל הוא תחולה פרוספקטיבית בלבד של הלכות חדשות - ראו סעיפים 123 עד 129 לסיכומי המשיב. למשל בסעיף 124 לסיכומים הוטעם כי:

"...בעניינים פיסקאליים למכלול השיקולים הנורמטיביים, דהיינו אינטרס ההסתמכות, היציבות, הוודאות, עקרון הסופיות ועקרון הציפיות, יש משקל מכריע. משקלם של שיקולים אלה, מטה את כף המאזניים באופן ברור לטובת העדפת השיטה הפרוספקטיבית, במיוחד אמורים הדברים כאשר החלת ההלכה כרוכה בעניינים פיסקאליים המשליכים ישירות על קופת המדינה ועל התקציב כי אז הפגיעה באינטרס ההסתמכות, אם תוחל ההלכה למפרע, תהיה קשה עוד יותר."

אינני נדרש כאן לפסוק בטענה כללית זו לנוכח מסקנתי להלן כי אף אם יש מקום, באופן עקרוני, להחיל את הלכת אריה גם באופן רטרואקטיבי, המקרה דנן סגור ולא ניתן עוד לפותחו ולשנות את תוצאתו. אעיר רק כי לדעתי אינטרס ההסתמכות של המדינה איננו חזק במיוחד במקרים כגון אלה: הרי לפי חוק מס רכוש, על המנהל להיות ערוך ומסוגל לשלם פיצוי מלא לכל ניזוק שיוכיח את זכאותו. המנהל איננו יודע מראש לאיזה תושבים ועסקים יש פוליסות ביטוח רכוש תקפות ולאיזה מהם אין. מבחינת המנהל, הוא חשוף לתביעת פיצויים במלוא היקף הנזק שעלול להיגרם. דבר הכיסוי הביטוחי המקביל, המקל על אוצר המדינה בשל הוראות תקנה 3 כמוסבר, נודע למנהל רק בדיעבד, לאחר קרות הנזק והגשת הודעה על ידי הניזוק. במובן זה "הסתמכות" המנהל על העמדה של עצמו, לפיה אין למבטח זכות תחלוף כלפי הקרן, התבררה כחסרת בסיס, וחשוב יותר, אותה "הסתמכות" (או ליתר דיוק, דבקות בגישה) לא יכלה להביא לכל שינוי אקטוארי בהיערכות הקרן מפני שלא הייתה דרך לדעת מראש אם הניזוקים שיגישו תביעות בעקבות פעולות מלחמה או איבה מבוטחים הם אם לאו.

54. המשיב הביא אסמכתאות כדי לתמוך כדבעי בעמדתו כי הלכה חדשה המיושמת באופן רטרואקטיבי תחול רק על מקרים פתוחים ("תלויים ועומדים"); ראו סעיפים 100 עד 102 לסיכומי המשיב). דומה כי ניתן לזקק מן התקדימים עקרון זה: בדרך כלל, הלכה חדשה תחול הן באופן פרוספקטיבי והן באופן רטרואקטיבי (אלא אם יש טעמים

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

- 1 מיוחדים לשלילה מוחלטת של ההחלה הרטרוספקטיבית). אולם התחולה
2 הרטרוספקטיבית יפה אך ורק למקרים "פתוחים" ממילא ואין בה כדי להצדיק
3 פתיחתם מחדש של מקרים "סגורים". הצורך בתחימת התחולה הרטרוספקטיבית נעוץ
4 באינטרסים של סופיות, הסתמכות וודאות והדברים ידועים.
5
6 55. דא עקא, לא תמיד קל להבדיל בין המקרים "הפתוחים" לבין המקרים "הסגורים",
7 וכך גם בתיק הנוכחי.
8
9 אמת נכון הדבר כי פניית המערערת אל המשיב מיום 19.3.2012 הוגשה **פחות מארבע**
10 **שנים** מקרות האירועים (שהתרחשו כזכור ביוני 2008). דהיינו, **אילו** הגשת בקשת
11 תיקון החלטה בהתאם לתקנה 9 הייתה הדרך הנכונה לפעול בנסיבות המקרה, אזי טרם
12 חלף המועד לעשות כן ובמובן זה אפשר לגרוס כי המקרה עודנו היה "פתוח" בעת
13 נתינתו של פסק דין **אריה** בחודש פברואר 2012 (וקיים, לדעתי, ספק אם צודק המשיב
14 באבחנה שהוא עושה בהקשר זה בין "הליך תלוי ועומד" לבין "זכות לפתיחה בהליך"
15 שטרם מומשה אך עודנה קיימת – ראו סעיף 103 לסיכומי המשיב. בשל גישתי לנושא
16 כמפורט כאן, אינני צריך להכריע בסוגיית משנה זו).
17
18 אולם, לדעתי, זאת לא הייתה הדרך בה המערערת הייתה מחוייבת לפעול, ואני מסכים
19 עם המשיב ועם ועדת הערר כי יש בשיטתה של המערערת משום "עקיפה" של הליכים
20 אחרים שהיו צריכים להינקט קודם לכן.
21
22 56. לטעמי עמדו בפני המערערת שתי חלופות לשם תקיפת עמדת המשיב, כל אחת בנקודת
23 זמן שונה.
24
25 דרך אחת הייתה לראות בתשובותיו של המנהל בשנים 2008 ו-2009 כמענה (שלילי) גם
26 לעניין זכות התחלוף של המערערת כמבטחת (וראו סעיפים 41 ו-42 לעיל), **ולהגיש ערר**
27 על החלטה זו בהתאם לתקנה 11 ובכפוף למועד הקבוע שם (הרי התכתובת התנהלה
28 באמצעות מי מטעם המערערת והיא הייתה מודעת לה).
29
30 דרך אחרת, אשר בעיני היא דרך המלך, הייתה לשלם את תגמולי הביטוח לנירלט,
31 ובתביעה חדשה, לתבוע שיפוי מהקרן מכוח עקרון התחלוף המעוגן בסעיף 62 לחוק
32 חוזה ביטוח. אף המשיב מסכים כי במצב זה ניתן לאמץ גישה מקלה לפיה המועד

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 16-02-24881 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

- 1 האחרון להגשת תביעה כזו, לעניין סעיף 36(א)(ב) לחוק, הוא שלושה חודשים **מיום**
2 **תשלום תגמולי הביטוח**, ולא מיום קרות הנזק, כרגיל¹. במקרה הנדון המועד האמור
3 חל בחודש אוקטובר 2009.
4
5 נכון הוא כי באותה עת תביעת תחלוף עלולה הייתה להיתקל בסירוב מצב המשיב,
6 בהתאם לעמדתו המשפטית דאז, והיה נוצר צורך להגיש ערר בפני ועדת ערר. כך פעלה
7 חברת הביטוח אריה וכך הגיעה לעולם ההלכה בסוגייה. המערערת דן בחרה "לשבת
8 בצד" ורק כאשר התברר המצב המשפטי לאשורו בשנת 2012, כתוצאה מעמלם של
9 אחרים, הזדרזה המערערת להגיש תביעה שכונתה בקשה לתיקון החלטה.
10
11 נמצא אפוא כי המערערת לא פעלה מבעוד מועד באף לא אחת מן הדרכים שהיו
12 פתוחות לפניה.
13
14 57. בהקשר זה נשוב ונציין כי בעניין **אריה** ניתן פסק דין על ידי בית המשפט המחוזי (כבוד
15 השופטת קרת מאיר) עוד בחודש אוגוסט 2009 בו הוכרה זכותה של המבטחת לשיפוי
16 מקרן הפיצויים מתוקף עקרון התחלוף, ואף לכך קדמה אמירה ברוח זו מפי כבוד
17 המשנה לנשיאה ריבלין ברע"א 11495/05 **בנק הפועלים בע"מ ואח' נ' מנהל מס רכוש**
18 **וקרן פיצויים** (ניתן ביום 24.7.2008). כלומר, תוך שבוע ממועד תשלום תגמולי הביטוח
19 על ידי המערערת דן ניתן פסק דין מחוזי התומך באופן מפורש בזכות המבטח לשיפוי,
20 וחרף זאת לא נקטה המערערת כל הליך או פעולה לממש זכות זו באותה עת.
21
22 58. הקביעה המתבקשת מן המקובץ היא כי המקרה הזה היה **סגור** בזמן מתן פסק דין
23 **אריה** בבית המשפט העליון ועל כן אף אם ככלל תוחל הלכת **אריה** באופן
24 רטרוספקטיבי, דינו של מקרה זה להישאר סגור ולא להיפתח.
25
26 59. בשולי הדברים ונזכיר כי עסקינן כאן בטענה **חלופית** וכי כבר הגענו למסקנה כי **לא**
27 נפלה טעות בהחלטת המנהל בשאלה איזה סכום פיצוי עליו לשלם **לנירלט** מן הקרן, כך
28 שממילא לא היה מקום לתיקון החלטה זו.
29

¹ כיום לאחר הבהרת הדין בעקבות הלכת **אריה**, דומה כי יש מקום לשקול את התאמת התקנות לאפשרות הגשת תביעות שיפוי כנגד הקרן על ידי מבטחים הפועלים מכוח התחלוף ולהסדיר במפורש את המועד ואת האופן להגשת תביעה במקרים אלה.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

11 אפריל 2018

ע"מ 24881-02-16 ביטוח חקלאי- אגודה שיתופית מרכזית בע"מ נ' וקרן פיצויים

ח. לסיום

1

2

3

60. מכל הנימוקים לעיל, הערעור נדחה.

4

5

61. המערערת תשלם למשיב הוצאות משפט בסכום כולל של 18,000 ש"ח תוך 30 ימים.

6

7

62. מזכירות בית המשפט תמציא את פסק הדין לב"כ שני הצדדים.

8

9

10

ניתן היום, כ"ו ניסן תשע"ח, 11 אפריל 2018, בהעדר הצדדים.

11

12

13

חתימה

14

20

הרי קירש, שופט

21

22

